

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes ieteikumam attiecībā uz vidi, kas brīva no tabakas dūmiem”

COM(2009) 328 galīgā redakcija – 2009/0088 (CNS)

(2010/C 128/15)

Ziņotājs: **LUCAN KGS**

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2009. gada 8. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu “Priekšlikums Padomes ieteikumam attiecībā uz vidi, kas brīva no tabakas dūmiem”

COM(2009) 328 galīgā redakcija – 2009/0088 (CNS).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2009. gada 15. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 457. plenārajā sesijā, kas notika 2009. gada 4. un 5. novembrī (5. novembra sēdē), ar 81 balsi par, 68 balsīm pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Īpaši ieteikumi.

1.1. Attiecībā uz nodaļu “ar šo dalībvalstīm iesaka”, 1. pants

1.1.1. Efektīva aizsardzība pret tabakas dūmu iedarbību jāattiecinā uz darbavietām, it īpaši darbavietām telpās, kur nav ierīkotas īpašas vietas smēķētājiem.

1.1.2. Komiteja ierosina iekļaut PVO Pamatkonvencijas par tabakas kontroli (PKTK) 8. panta 2. punktā minētajās “citās sabiedriskās vietās” arī visas sabiedriskās vietas, kuras apmeklē bērni un jaunieši vecumā līdz 18 gadiem.

1.1.3. Komiteja lūdz Padomei apsvērt iespēju saīsināt Komisijas ierosināto triju gadu termiņu pēc šī ieteikuma pieņemšanas, jo tas apdraudētu pašreizējo vidusskolēnu (no 14 līdz 18 gadiem) paudzi, kas pakļauta riskam pāriet no pasīvās smēķēšanas uz aktīvo smēķēšanu.

1.2. Attiecībā uz nodaļu “ar šo dalībvalstīm iesaka”, 2. pants

1.2.1. “Visās izglītības un mācību iestādēs īstenotajām Eiropas līmeņa izglītības stratēģijām un ieteikumiem būs svarīga nozīme.” Komiteja ierosina papildināt minēto pantu, skaidri uzsverot, ka pamatskolās un vidusskolās Eiropas līmeņa informēšanas stratēģijām un ieteikumiem ir svarīga nozīme, lai katrs bērns un jauniešs saņemtu precīzu, pilnīgu un regulāru informāciju par tabaku un tās kaitīgo ietekmi, kā arī par apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu kancerogēno iedarbību.

1.3. Attiecībā uz nodaļu “ar šo dalībvalstīm iesaka”, 3. pants

1.3.1. Smēķēšanas aizlieguma rīcīpolitikas papildināt ar šādiem atbalsta pasākumiem:

(c) paplašināt Direktīvas 2004/37/EK par darba ņēmēju aizsardzību pret kancerogēnu vai mutagēnu vielu iedarbību darbavietā darbības jomu, iekļaujot tajā arī apkārtējā vidē esošos tabakas dūmus;

(d) noteikt Direktīvā 89/654/EEK stingrākus noteikumus darba ņēmēju aizsardzībai pret tabakas dūmu iedarbību, izvirzot darba devējiem obligātu prasību nodrošināt darba telpās smēķēšanas aizliegumu;

(e) grozīt Direktīvu par bīstamām vielām (67/548/EEK) (1991), lai apkārtējā vidē esošos tabakas dūmus klasificētu kā kancerogēnu vielu. Tādējādi tabakas dūmi automātiski tiktu iekļauti direktīvas par darba ņēmēju aizsardzību pret kancerogēnu vai mutagēnu vielu iedarbību darbavietā darbības jomā saistībā ar obligātajām prasībām par drošību un veselības aizsardzību darbavietā.

(f) aicināt dalībvalstis un Komisiju oficiāli aizstāt terminu “apkārtējā vidē esošie tabakas dūmi” (VTD) ar terminu “apkārtējā vidē esošie kancerogēnie tabakas dūmi” (VKTD);

(g) Izglītības un kultūras un Veselības un patērētāju ģenerāldirektorātiem izstrādāt izglītības stratēģijas, lai visās ES izglītības iestādēs bērniem un jauniešiem sniegtu precīzu, pilnīgu un regulāru informāciju par tabakas lietošanas sekām un apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbību.

1.4. Attiecībā uz nodaļu "ar šo dalībvalstīm iesaka", 4. pants

1.4.1. Minētā panta beigās minēt arī "aizsardzību pret tabakas dūmiem sabiedriskās vietās, kuras apmeklē bērni un jaunieši" (brīvdabas spēļu laukumi bērniem, atpūtas vietas, diskotēkas brīvā dabā vai telpās, klubi, kafējnīcas, kuras apmeklē bērni un jaunieši vecumā līdz 18 gadiem, un citas viņiem paredzētas vietas).

1.5. Attiecībā uz nodaļu "ar šo dalībvalstīm iesaka", 6. pants

1.5.1. Definējot valstu koordinācijas centrus tabakas kontrolei, jāpievieno šāda teikuma daļa: "kā arī kontrolēt vai novērst apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbību uz iedzīvotājiem".

2. Secinājumi.

2.1. Komiteja atbalsta Komisijas iniciatīvu nodrošināt PKTK 8. panta, kura mērķis ir izveidot no tabakas dūmiem pilnīgi brīvu vidi, efektīvu īstenošanu ES līmenī saskaņā ar 8. panta īstenošanas vadlīniju 1. principu, kas izklāstīts Komisijas dokumenta COM(2009) 328 pielikuma 6. punktā⁽¹⁾. Komiteja uzskata, ka ieteikums Eiropas līmenī ir piemērots instruments šā mērķa sasniegšanai, pat ja tas nesniedz garantijas. Ja minētā ieteikuma īstenošana un efektivitāte nebūs pietiekama, Komisijai tuvākajā laikā būs jāiesniedz priekšlikums saistošam instrumentam.

2.2. Komiteja uzskata, ka Eiropas līmenī jāveic pētījumi par smēķēšanas kaitīgo iedarbību uz bērniem un jauniešiem, kā arī par apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbības pakāpi. Lai izstrādātu efektīvas turpmākās stratēģijas un programmas, pētniekiem būtu jāveic izpēte par smēķētājiem, lai noskaidrotu, kādā vecumā viņi sākuši smēķēt un kādu iemeslu dēļ viņi bērībā vai jaunībā izdarījuši šādu izvēli.

2.3. Tā kā Eiropas Parlaments ir aicinājis dalībvalstis līdz 2025. gadam samazināt tabakas lietošanu jauniešu vidū vismaz par 50 %, Komiteja uzskata, ka ir jānoskaidro kvantitatīvā izteiksmē tabakas kaitīgā ietekme uz smēķējošiem jauniešiem, lai pēc tam formulētu dalībvalstīm Eiropas Savienības mērķus smēķēšanas ierobežošanai jauniešu vidū. Jāprecizē, ka Komiteja nevēlas, lai pret-smēķēšanas pasākumu ieviešana ieilgtu līdz 2025. gadam, bet, gluži pretēji, tā mudina paātrināt pasākumu ieviešanu, ņemot vērā nopietno ietekmi uz cilvēku veselību un ar to saistītās ievērojamās izmaksas.

(1) "Efektīvi pasākumi, lai nodrošinātu aizsardzību pret tabakas dūmu iedarbību, kā paredzēts PVO pamatkonvencijas 8. pantā, prasa pilnīgu smēķēšanas un tabakas dūmu nepieļaušanu konkrētā telpā vai vidē, lai izveidotu ar dūmiem pilnīgi nepiesārņotu vidi. Nav tāda tabakas dūmu iedarbības līmeņa, kas būtu drošs, un jānoraida viedokļi, piemēram, par sekundāro tabakas dūmu toksicitātes robežvērtību, jo tas ir pretrunā zinātnes atziņām." (COM(2009) 328 galīgā redakcija, pielikums, 1. princips, 11. lpp.).

2.4. Komiteja uzskata, ka pilnībā jāaizliedz smēķēšana un līdz ar to arī apkārtējā vidē esošie tabakas dūmi vietās, kuras apmeklē bērni vai jaunieši (no 0 līdz 18 gadiem), piemēram, atpūtas vietās, klubos, diskotēkās telpās, kafējnīcās, sporta laukumos, atpūtas vietās bērniem, utt. Šāds aizliegums varētu pasargāt daļu no pašreizējās paaudzes bērniem un pusaudžiem vecumā no 15 līdz 18 gadiem, kas ir visvairāk pakļauti smēķēšanas riskam un apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbībai. Parasti tieši šajā vecumā no 15 līdz 18 gadiem daļa jauniešu nolemj izsmēķēt pirmo cigareti un no pasīviem smēķētājiem kļūst par aktīviem smēķētājiem.

2.5. Komiteja uzskata, ka būtiska nozīme ir programmām, kuru mērķis ir veidot pamatskolas skolēnu un vidusskolnieku izpratni par veselīgu un harmonisku dzīvesveidu un popularizēt to. Lai apzinātos risku, kas saistīts ar smēķēšanu un apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbību, bērniem un pusaudžiem Eiropas līmenī jānodrošina piekļuve regulārai, precīzai un pilnīgai informācijai šajā jautājumā. Informāciju var iegūt sadarbībā ar nevalstiskajām organizācijām, taču ir svarīgi, lai tā būtu saprotama, regulāra, pieļāgota bērnu un jauniešu uztverei, interaktīva un novatoriska, lai viņi varētu brīvi un apzināti uzņemt atbildību par savu izvēli.

2.6. Komiteja uzskata, ka jāsāk visiem vecumiem un visām sociālajām grupām paredzētas informēšanas un izglītošanas kampaņas par veselīgu dzīvesveidu, lai iedzīvotāji varētu uzņemt atbildību par savu izvēli, pilnībā apzinoties sekas gan attiecībā uz sevi, gan saviem bērniem.

2.7. Komiteja aicina nevalstiskās un pilsoniskās sabiedrības organizācijas veikt un atbalstīt pasākumus, kuru mērķis ir nodrošināt aizsardzību pret smēķēšanu un apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbību, īpaši ja tie paredzēti mazāk aizsargātām sabiedrības grupām, kuru locekļi, pasliktinoties veselībai un pakāpeniski zaudējot dažas dzīvībai svarīgas funkcijas, var zaudēt ne tikai sociālo, bet arī individuālo autonomiju. Īpaša aizsardzība pret apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbību būtu jānodrošina bērniem no mazāk aizsargātām sabiedrības grupām, kas ir īpaši pakļauti sekundāro dūmu iedarbībai, kā arī "ielas bērniem un jauniešiem" un citiem cilvēkiem, kas dzīvo uz ielas.

3. Pamatojums un vispārīgas piezīmes.

3.1. *Medicīniskais un sociālais pamatojums attiecībā uz tabakas lietošanu un apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbību.*

3.1.1. Saskaņā ar pētījumu "viena izsmēķēta cigarete var saīsināt smēķētāja dzīves ilgumu par 8 minūtēm"⁽²⁾. Tabaka ir galvenais mirstības, saslimšanu un invaliditātes cēlonis Eiropas Savienībā, kur tā ik gadus izraisa aptuveni 650 000 nāves gadījumu⁽³⁾.

(2) Smēķēšana, Sorosa fonds, 888 Seventh Avenue, New-York 10106, 1992.

(3) *Tobacco or health in the European Union: Past, present and future* [Tabaka vai veselība Eiropas Savienībā: pagātne, tagadne un nākotne], Consortium ASPECT, 2004. gada oktobris.

3.1.2. Tabakas dūmi ir sarežģīts toksisks savienojums, kura sastāvā ir vairāk nekā 4 000 sastāvdaļu, tostarp tādas toksiskas vielas kā ūdeņraža cianīds, amonjaks, oglekļa monoksīds un vairāk nekā piecdesmit citu vielu (precīzāk — 69 ⁽⁴⁾), kuru kancerogēnā iedarbība ir pierādīta, tāpēc tabakas dūmi ir plaši izplatīts saslimstības un mirstības cēlonis Eiropas Savienībā. No zinātniskā viedokļa ir pamatoti aizstāt terminu “apkārtējā vidē esošie tabakas dūmi” (VTD) ar terminu “apkārtējā vidē esošie kancerogēnie tabakas dūmi” (VKTD).

3.1.3. Ir pierādīts, ka ilgstoša pasīvā smēķēšana izraisa tādas pašas slimības kā aktīvā smēķēšana, tostarp plaušu vēzi, sirds un asinsvadu slimības un bērnu slimības.

3.1.4. Apkārtējā vidē esošie tabakas dūmi (VTD) pieaugušajiem var izraisīt koronāro sirds saslimšanu un plaušu vēzi. Tie var izraisīt arī insultu, astmu vai hronisku obstruktīvu plaušu saslimšanu (HOPS) ⁽⁵⁾ un saasināt jau esošās slimības, piemēram, astmu un hronisku obstruktīvu plaušu saslimšanu (HOPS) ⁽⁶⁾.

3.1.5. Laika gaitā ir papildināti pētījumi un definīcijas par risku, ko rada apkārtējā vidē esošie tabakas dūmi. Jāizvairās no tādiem jēdzieniem kā “pasīvā smēķēšana” un “nebrīvrātīga atrašanās tabakas dūmu iedarbībā”, jo Francijā un citās valstīs gūtā pieredze liecina, ka dažos gadījumos šos jēdzienus lieto, lai atbalstītu nostāju, ka “brīvrātīga” atrašanās dūmu iedarbībā ir pieņemama. Jaunākie zinātniskie pētījumi apliecina, ka ir pamatoti aizstāt terminu “apkārtējā vidē esošie tabakas dūmi” (VTD) ar terminu “apkārtējā vidē esošie kancerogēnie tabakas dūmi” (VKTD).

3.1.6. Apkārtējā vidē esošie tabakas dūmi ir īpaši kaitīgi bērniem: tie var izraisīt astmu, pneimoniju un bronhītu, elpošanas traucējumus, vidusauss iekaisumu, kā arī zīdaiņu pēkšņās nāves sindromu ⁽⁵⁾.

3.1.7. Saskaņā ar piesardzīgām aplēsēm 2002. gadā Eiropas Savienības 25 dalībvalstīs 7 300 pieaugušo, tostarp 2 800 nesmēķētāju, ir miruši, jo viņi atradās tabakas dūmu iedarbībā darbavietā, un 72 000 cilvēku, tostarp 16 400 nesmēķētāju, ir miruši no tabakas dūmu iedarbības mājās ⁽⁷⁾.

3.1.8. Ir pierādīts, ka risks saslimt ar plaušu vēzi ievērojami pieaug, atrodoties apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbībā vispārēja nozīmē un darbavietās, un ka, piemēram, sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumos, kuros nav aizliegts smēķēt, darbinieku vidū risks ir par 50 % lielāks nekā darbavietās, kur darba ņēmēji strādā no tabakas dūmiem brīvā vidē ⁽⁸⁾.

3.1.9. Atrašanās apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbībā grūtniecības laikā var izraisīt anomālijas, spontānos abortus, embrija nāvi un priekšlaicīgas dzemdības.

⁽⁴⁾ Rand ietekmes novērtējums, Rand Corporation.

⁽⁵⁾ Surgeon General (2006), op. cit.

⁽⁶⁾ Foreman, M. G., D. L. DeMeo, et al., “Clinical determinants of exacerbations in severe, early-onset COPD”. *European Respiratory Journal* 30(6), 1124–1130.

⁽⁷⁾ The Smoke free Partnership (2006). *Lifting the smokescreen: 10 reasons for a smoke free Europe* [“Kliedēt tabakas dūmus: Desmit iemesli no tabakas dūmiem brīvai Eiropai”], *European Respiratory Society*, Brisele, Beļģija.

⁽⁸⁾ Siegel M., *Involuntary smoking in the restaurant workplace. A review of employee exposure and health effects* [“Piespiedu smēķēšana darbavietā sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumos. Pārskats par darba ņēmēju atrašanos tabakas dūmu iedarbībā un to ietekmi uz veselību”], *Journal of the American Medical Association*, 1993. gada 28. jūlijs; 270(4), 490.–493. lpp.

3.2. *Eiropas barometra socioloģiskais pamatojums attiecībā uz tabakas kontroles politiku un no tabakas dūmiem brīvas vides politiku.*

3.2.1. Eiropas barometra pētījumā uzsvērts, ka iedzīvotājiem ir ļoti labvēlīga attieksme pret tabakas kontroles politiku. Eiropas iedzīvotāji (attiecīgi 84 %, 77 % un 61 %) atbalsta smēķēšanas aizliegumu birojos un citās darbavietu telpās, restorānos, kafējnīcās un citās telpās.

3.2.2. Aptuveni 70 % ES iedzīvotāju nesmēķē ⁽⁹⁾, un pētījumi liecina, ka vairākums smēķētāju vēlas atstāt smēķēšanu ⁽¹⁰⁾.

3.2.3. Saskaņā ar Eiropas barometra neseno aptauju “Eiropas iedzīvotāju attieksme pret tabaku” trīs ceturtdaļas Eiropas iedzīvotāju apzinās, ka tabakas dūmi apdraud nesmēķētāju veselību, un 95 % atzīst, ka smēķēšana grūtnieces tuvumā var nopietni apdraudēt bērnu.

3.2.4. Lēš, ka 2006. gada beigās 28 % no biroju darbiniekiem ikdienā atradās apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbībā darbavietā, bet 2008. gadā tādā pašā situācijā bija aptuveni 39 % kafējnīcu un restorānu darbinieku. Kādā citā nesen veiktajā aptaujā (2006) norādīts, ka aptuveni 7,5 miljoni nodarbināto Eiropā ikdienā ir pakļauti apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbībai viņu darbavietā ⁽¹¹⁾.

3.2.5. Eiropas ekonomikā veselības aprūpes sistēmu izdevumi saistībā ar tabakas lietošanu sasniedz simtiem miljardus euro gadā. Šos izdevumus sedz ne tikai personas, kas radījušas minētos izdevumus, bet gan visi iedzīvotāji. Lēš, ka ES 27 dalībvalstīs atrašanās apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbībā darbavietā ik gadus rada izmaksas 2,46 miljardu euro apmērā ⁽¹²⁾, proti, 1,3 miljardus euro tabakas izraisīto slimību ārstēšanai (tostarp 560 miljonus nesmēķējošu darbinieku ārstēšanai) un 1,1 miljardu euro izdevumu, kas nav saistīti ar ārstēšanu, bet gan ar ražīguma pazemināšanos (tostarp 480 miljoni nesmēķētājiem).

3.3. *Pienākums nodrošināt iedzīvotāju aizsardzību pret apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbību saistīts ar cilvēka pamattiesību un brīvību nodrošināšanu (tiesības uz dzīvību un veselības aizsardzības standartiem).*

3.3.1. PVO Pamatkonvencijas par tabakas kontroli (PKTK) 8. pantā iekļautais pienākums nodrošināt iedzīvotāju aizsardzību pret tabakas dūmiem balstīts uz cilvēka pamattiesībām un brīvībām. Ņemot vērā sekundāro tabakas dūmu radīto apdraudējumu, pienākums nodrošināt iedzīvotāju aizsardzību pret apkārtējā vidē

⁽⁹⁾ Eiropas Kopienas veselības rādītāji, 23. rādītājs, “Regulārie smēķētāji”: http://ec.europa.eu/health/ph_information/dissemination/echi/echi_en.htm

⁽¹⁰⁾ Fong G.T., Hammond D., Laux F.L., Zanna M.P., Cummings K.M., Borland R., Ross H., *The near-universal experience of regret among smokers in four countries: findings from the International Tobacco Control Policy Evaluation Survey*. [“Tabakas kontroles politikas novērtējuma ziņojuma secinājumi”], *Nicotine and Tobacco Research*, 2004. gada decembris, 6 pielikums 3, 341.–351. lpp.

⁽¹¹⁾ Jaakkola M. Jaakkola J. (2006), *Impact of smoke-free workplace legislation on exposure and health: possibilities of prevention* [“Tiesību aktu par vidi, kas brīva no tabakas dūmiem, ietekme uz atrašanos tabakas dūmu iedarbībā un uz veselību: preventīvi pasākumi”], *European Respiratory Journal* 28, 397.–408. lpp.

⁽¹²⁾ SEC(2009) 895, 3. lpp., 2.1.2. pants.

esošo tabakas dūmu iedarbību ir netieši saistīts ar tiesībām uz dzīvību un tiesībām uz augstākajiem veselības aizsardzības standartiem, kas oficiāli atzīti daudzos starptautiskajos tiesību aktos (piemēram, Pasaules Veselības organizācijas konstitūcijā, Konvencijā par bērna tiesībām, Konvencijā par jebkuras sievietes diskriminācijas izskaušanu un Starptautiskajā paktā par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām), un skaidri pasludinātas PVO Pamatkonvencijas preambulā un atzītas daudz valstu konstitūcijā.

3.3.2. Pienākums nodrošināt iedzīvotāju aizsardzību pret tabakas dūmu iedarbību atbilst valdību pienākumam pieņemt likumus, kas aizsargā cilvēkus pret jebkuru viņu tiesību un brīvību apdraudējumu. Šis pienākums attiecas ne tikai uz atsevišķām iedzīvotāju grupām, bet uz visiem iedzīvotājiem.

3.4. Starptautiskā situācija un situācija Eiropā.

3.4.1. Amerikas Savienoto Valstu Vides aizsardzības aģentūra 1993. gadā un Veselības aizsardzības un sociālo pakalpojumu departaments 2000. gadā iekļāva apkārtējā vidē esošos tabakas dūmus cilvēkam kaitīgo kancerogēno vielu sarakstā; savukārt Pasaules Veselības organizācijas (PVO) Starptautiskā Vēža izpētes aģentūra to izdarīja 2002. gadā.

3.4.2. Starptautiskajā līmenī PVO Pamatkonvencijā par tabakas kontroli (PKTK), ko parakstījuši 168 dalībnieki, bet ratificējis 141 dalībnieks, tostarp Eiropas Kopiena, ir atzīts, ka "zinātniskās atziņas ir skaidri apliecinājušas, ka tabakas lietošana un apkārtējā vidē esošie tabakas dūmi ir mirstības, saslimšanu un invaliditātes cēlonis". Konvencija uzliek pienākumu Kopienai un tās dalībvalstīm risināt problēmu saistībā ar apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbību darbvietu telpās, sabiedriskajā transportā un sabiedrisko vietu telpās. Minētā dokumenta 8. pantā ir noteikts pienākums nodrošināt aizsardzību pret tabakas dūmu iedarbību.

3.4.3. PVO 2004. gada Eiropas stratēģijā par smēķēšanas izskaušanas politiku ir pausts uzskats, ka visefektīvākais līdzeklis, lai ilgtermiņā atturētos no smēķēšanas, ir intensīvas ārsta konsultācijas, kas ilgst vairāk nekā desmit minūtes.

3.5. Ietekmes novērtējums par visefektīvāko risinājumu Eiropas politikā, izvēloties vienu no pieciem iespējamajiem pasākumiem.

3.5.1. Komisija 2007. gada 30. janvārī publicēja Zaļo grāmatu "Virzība uz Eiropu, kas brīva no tabakas dūmiem: politikas iespējas ES līmenī" (COM (2007) 27 galīgā redakcija), kas ļāva uzsākt publisku apspriešanu. Pieci iespējamie pasākumi Eiropas politikā ir šādi: 1) uzturēt "status quo", 2) brīvprātīgi pasākumi, 3) atklātā koordinācijas metode, 4) Komisijas vai Padomes ieteikums, 5) saistoši tiesību akti.

3.5.2. Komisija ietekmes novērtējumā precizē, ka, izvēloties 5. pasākumu (saistoši tiesību akti), ar tā obligāto raksturu maksimāli tiktu samazināts kaitējums, ko rada apkārtējā vidē esošie tabakas dūmi, jo tādejādi tiktu reāli novērsta tabakas dūmu iedarbība darbvietu

telpās. Tomēr minētā pasākuma īstenošana prasa daudz vairāk laika nekā 4. pasākums, proti, Padomes ieteikums. Pirmajam pasākumam (nekādu pārmaiņu pašreizējā situācijā) būtu vismazāk rezultātu, lai apkārtējā vidē samazinātu tabakas dūmu daudzumu un ar to saistītos kaitējumus veselībai. Paredzams, ka šajā gadījumā pašreizējā cīņa pret tabaku turpināsies, bet tā noritēs gausāk. Otrajam un trešajam pasākumam būtu līdzīgi rezultāti, un salīdzinājumā ar 1. pasākumu (*status quo*) tie tikai nedaudz samazinātu apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu daudzumu. Trešais pasākums, t.i., atklātās koordinācijas metodes piemērošana, var būt lēna un neatbilstoša, lai risinātu tādu problēmu kā apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbība. Ceturtajam pasākumam — Komisijas ieteikumam — var būt ierobežota ietekme, jo dalībvalstis to varētu neatbalstīt. Paredzams, ka 4. pasākumam būtu labvēlīgāka ietekme uz veselības aizsardzību, jo tas izraisītu "līdzdalības" efektu un līdz ar to salīdzinoši ātri varētu gūt konkrētus rezultātus.

4. Pret apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbību vismazāk aizsargātās mērķgrupas un stratēģijas šīs problēmas risināšanai.

4.1. Pret apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbību vismazāk aizsargātās grupas ir bērni, jaunieši, bezdarbnieki, nelabvēlīgākā stāvoklī esošas personas un viesnīcu un ēdināšanas uzņēmumu darbinieki.

4.2. Ņemot vērā tās cēloņus, apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbības problēma jāaplūko saistībā ar tabakas lietošanu un attiecīgās mērķgrupas īpatnībām. Eiropā 80 % smēķējošo atzīst, ka viņi smēķē arī mājās. Stratēģijās, kuru mērķis ir samazināt tabakas lietošanu un vidē esošo tabakas dūmu iedarbību, īpaša uzmanība jāpievērš bērniem, jauniešiem un viņu vecākiem.

4.3. No aptaujātajiem ES iedzīvotājiem vecumā no 15 gadiem un vairāk 31 % apgalvo, ka smēķē (26 % katru dienu un 5 % laiku pa laikam (¹³)). Sākot no vienpadsmit gadu vecuma, smēķētāju skaits jauniešu vidū ļoti strauji pieaug. Lielais smēķētāju skaits vecumā līdz 18 gadiem liecina, ka jaunieši sāk lietot tabaku, kad viņi vēl ir nepilngadīgi (¹⁴). Eiroparometra aptaujā nav nevienas norādes uz to, kad pirmo reizi ir lietota tabaka, taču dažās valstīs ir pieejami statistikas dati (¹⁵), kuros precizēts, ka "vairākums smēķētāju (53 %) ir sākuši smēķēt bērnībā, no tiem 5,5 % vecumā līdz 15 gadiem; savukārt 47,5 % pirmo cigareti izsmēķēja vecumā no 15 līdz 19 gadiem". Vairāk nekā puse smēķējošu vīriešu (51,4 %) ir sākuši smēķēt vecumā no 15 līdz 19 gadiem. Viena no vismazāk aizsargātajām sabiedrības grupām — ielas bērni — pirmo cigareti izsmēķē, nesaņieguši 5 gadu vecumu (¹⁶). Bērnu, jauniešu un pieaugušo, kas pieder pie nelabvēlīgākā stāvoklī esošām sabiedrības grupām, dzīvei uz ielas raksturīgs liels tabakas patēriņš un atrašanās apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbībā.

(¹³) Eurobarometrs 253, *Survey on Tobacco* ["Aptauja par tabaku"], autors: *The Gallup Organisation*, Ungārija, 7. lpp., 1. punkts.

(¹⁴) *Tobacco Free Policy Review Group*. (2000), *Towards a tobacco free society: report of the Tobacco Free Policy Review Group* ("Ceļā uz sabiedrību, kas brīva no tabakas. No tabakas brīvas vides politikas uzraudzības grupas ziņojums"), *Government Publication. Stationery Office*, Dublinā, <http://www.drugsandalcohol.ie/5337/>, 29. lpp., 1. punkts.

(¹⁵) Rumānijas Valsts statistikas institūts.

(¹⁶) *Terapii Asociate pentru Integrarea Copiilor Străzii* ["Terapijas ielas bērnu integrācijai"], *Eugen Lucan*, pētījums bakalaura studiju diploma iegūšanai, 1996.

4.4. Atpūtas vietas (klubi, kafējnīcas, diskotēkas brīvā dabā vai telpās utt.) ir vietas, kurās apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbība ir liela un bīstama gan apmeklētājiem (pusaudžiem, jauniešiem un citām grupām), gan darbiniekiem (izklaides nozares, viesnīcu un ēdināšanas uzņēmumu darbiniekiem). Atrāšanās četras stundas apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbībā diskotēkā ir līdzvērtīga dzīvošanai kopā ar smēķētāju veselu mēnesi ⁽¹⁷⁾.

4.5. Jāisteno ne tikai informēšanas kampaņas plašsaziņas līdzekļos, bet arī izglītojoši pasākumi ar preventīviem mērķiem. Nevalstiskās organizācijas ir uzsākušas novatoriskus informēšanas, izglītības un apmācības pasākumus bērniem un pusaudžiem, lai informētu par tabakas lietošanas un apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu radīto risku. Eiropas līmenī viens no risinājumiem varētu būt minētās paraugprakses vispārēja piemērošana, ieviešot izglītības sistēmās mācību programmas un sniedzot atbalsta pakalpojumus iedzīvotājiem ar Eiropas konsultāciju biroju tīklu starpniecību, kā arī vecākiem un bērniem – ar izglītības orientācijas centru starpniecību. Sabiedriskie bērnu un vecāku klubi un izglītības programmas, piemēram, Skola vecākiem vai Universitāte vecākiem, ir paraugprakses piemēri, kas var palīdzēt novērst smēķēšanu un samazināt apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbību skolās un jo īpaši ģimenēs (jo attiecībā uz ģimeni ES tiesību aktos tiek ievērots privātums).

5. Plašsaziņas līdzekļos rīkotās pozitīvās kampaņas, kuru pamatā ir detalizēta informācija par veselības veicināšanu, protams, samazinās cigarešu patēriņu un apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbību.

5.1. Plašsaziņas līdzekļos Eiropas mērogā ir organizētas divas kampaņas pret smēķēšanu: "Uzdriktēties pateikt "nē"" (2001–2004) un "HELP: par dzīvi bez tabakas" (2005–2008); to mērķis bija uzsvērt pasīvās smēķēšanas kaitīgo ietekmi un veicināt dzīvesveidu bez tabakas, īpaši jauniešu vidū.

5.2. Komiteja uzskata, ka atbilstoši grozījumiem Komisijas 2003. gada 5. septembra Lēmumā 2003/641/EK ikvienā brīdinājumā būtu jāiekļauj skaidra informācija par cigarešu sastāvu, kancerogēnu toksisko vielu īpašībām, tostarp cigarešu ražošanā

izmantotajiem konservantiem un vielām, kā arī jānorāda, piemēram, bezmaksas uzticības tālruņa numurs vai tīmekļa vietne, lai palīdzētu smēķētājiem atstāt smēķēšanu.

5.3. Neraugoties uz to, ka Eiropas Savienībā 80 % smēķētāju vai bijušo smēķētāju atceras kādu pretsmēķēšanas kampaņu, 68 % no viņiem atzīst, ka šāda veida pasākumi nav rosinājuši viņus atstāt smēķēšanu ⁽¹⁸⁾. Komiteja uzskata, ka ir jāuzsāk informēšanas un izpratnes veicināšanas kampaņas, balstoties uz šādiem principiem:

- uzsvērt elpošanas kā cilvēka vitālās funkcijas būtisko nozīmi un saikni starp ieelpotā gaisa kvalitāti un dzīves kvalitāti ("Mēs esam tādi, kādu gaisu mēs elpojam!");
- sniegt precīzu un pilnīgu informāciju;
- izmantot pozitīva ierosinājuma principus, īpašu uzmanību pievēršot veselīgam dzīvesveidam, kas liek "aizmirst" cigareti, un sekundāro tabakas dūmu skartai videi;
- pielāgot vēstījumu dažādām mērķgrupām un pamatojumu dažādām vecuma grupām (piemēram, vērst jauniešu uzmanību uz spēju attīstības un paštēla svarīgo nozīmi);
- sporta, izglītības un kultūras jomā rosināt un veicināt pasākumus, kas pēc savas būtības nepieļauj tabakas lietošanu: sports (peldēšana, futbols, riteņbraukšana, rokasbumba), treniņa metodes, paš aizsardzība vai pašapzināšanās (karatē, tai-či, joga ⁽¹⁹⁾, *qi gong*, u.c.) un filozofiskās sistēmas, kas aizliedz smēķēšanu; jācenšas panākt, lai minētajiem pasākumiem izmantotajās sabiedriskajās vietās apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu iedarbība tuvotos 0 %;
- ar plašsaziņas līdzekļu starpniecību aicināt sekot tādu pazīstamu sportistu, kultūras un politikas darbinieku paraugam, kuri ievēro līdzsvarotu dzīvesveidu un nesmēķē.

Briselē, 2009. gada 5. novembrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Mario SEPI

⁽¹⁷⁾ M. Nebot et al., *Environmental tobacco smoke exposure in public places of European cities* ["Apkārtējā vidē esošo dūmu iedarbība Eiropas pilsētu sabiedriskajās vietās"], *Tobacco Control*, 2005. gada februārī, 14(1), 60.–63. lpp.

⁽¹⁸⁾ Eurobarometrs 239/2005, 2006. gada janvārī, 58.–59. lpp.

⁽¹⁹⁾ Internetā publicētā pētījumā norādīts, ka 37 % aptaujāto, kas pirms jogas nodarbību uzsākšanas bija smēķētāji, vēlāk smēķēšanu atmeta. Turklāt neviens no aptaujātajiem nelieto narkotikas (skatīt <http://yogaesoteric.net/content.aspx?lang=RO&item=3869>).